

แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต

วัดพระธาตุดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา*

THE APPROACH TO BUDDHISM DISSEMINATION BY DHAMMADUTA MONKS FROM WAT PHRA THAT DOI SUTHEP IN THE UNITED STATES OF AMERICA

พระปลัดประจักษ์ มหาปณฺโณ (เมฆหมอก), พระครูสุตตรัตนบัณฑิต (ประยูร โชติวโร),
และพระมหาไพฑูรย์ ปนฺตนนฺโท

Phrapalad Prajirak Mahapanno (Mekmok), Phrakhru Suttaratbandit (Prayoon Chotiwaro),
Phramaha Phitoon Pantanando

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: prajirak.mak@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัด 2. ศึกษากระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต 3. เสนอแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มเจ้าคณะผู้ปกครอง กลุ่มตัวแทนพระธรรมทูต กลุ่มตัวแทนกรรมการวัดพระธาตุดอยสุเทพ และกลุ่มตัวแทนประชาชนวัดพระธาตุดอยสุเทพ ด้วยการเลือกแบบเจาะจงตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 20 รูปหรือคน ได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S-CVI) เท่ากับ 1.00 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพบว่า มีจุดแข็งคือการเผยแผ่ผ่านโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ความเข้าใจลึกซึ้งในวัฒนธรรมอเมริกัน และการปรับปรุงแบบการสอนให้ทันสมัย จุดอ่อนคือข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณ ภาระงานมากเกินไปสำหรับจำนวนพระธรรมทูตที่มีจำกัด และความท้าทายในการเข้าถึงกลุ่มคนอเมริกันพื้นเมือง โอกาสคือการเติบโตของความสนใจพระพุทธศาสนาในสังคมอเมริกัน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล และการเพิ่มขึ้นของชุมชนเอเชียในอเมริกา อุปสรรคคือความแตกต่างของภาษาและการสื่อสาร ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความเชื่อ และการแข่งขันกับศาสนาอื่น ๆ 2. กระบวนการในแนวทางการเผยแผ่ใช้ระบบการบริหารจัดการ PDCA ด้านการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข 3. แนวทางการเผยแผ่ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านผู้ส่งสาร ด้านสาร และด้านช่องทางการสื่อสาร โดยเน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การใช้สื่อที่หลากหลาย และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเผยแผ่อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การเผยแผ่; พระพุทธศาสนา; พระธรรมทูต

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the general conditions of Buddhism dissemination by Dhammaduta monks 2. To study the process of Buddhism dissemination by

*Received August 6, 2025; Revised August 31, 2025; Accepted September 2, 2025

Dhammaduta monks 3. To propose guidelines for Buddhism dissemination by Dhammaduta monks at Wat Phra That Doi Suthep, United States of America. The research methodology was qualitative research, collecting field data from policy makers, groups of Sangha administrative Monks, groups of Dhammaduta monks' representatives, groups of committee representatives of Wat Phra That Doi Suthep, and groups of people's representatives of Wat Phra That Doi Suthep through purposive selection based on characteristics of appropriate group representation, totaling 20 monks or persons. A structured in-depth-interview script with a Scale Content Validity Index (S-CVI) equal to 1.00 was used as a tool for data collection and data were analyzed using contextual content descriptive interpretation techniques.

The research findings revealed that: 1. The general conditions of Buddhism dissemination showed strengths including dissemination through Sunday Buddhist schools, deep understanding of American culture, and modernizing teaching formats. Weaknesses included resource and budget limitations, excessive workload for the limited number of Dhammaduta monks, and challenges in reaching native American groups. Opportunities included the growing interest in Buddhism in American society, advancement of digital technology, and the increase of Asian communities in America. Obstacles included language and communication differences, cultural and belief differences, and competition with other religions. 2. The process of dissemination approaches utilize the PDCA management system covering Plan, planning, Do, implementation, Check, monitoring, and Act, improvement phases. 3. The mission approach consists of 4 aspects: messenger, message, and communication channel. The use of various media and the use of digital technology to spread the word effectively.

Keywords: Dissemination; Buddhism; Dhammaduta Monks

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภารกิจสำคัญที่ดำรงอยู่ตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน แม้ในยุคที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมเติบโตก้าวหน้ารวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติของสังคม ความเจริญทางวัตถุเหล่านี้กลับส่งผลกระทบต่อจิตใจ ทำให้คนแสวงหาความสงบสบายทางกาย ขาดเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ คนส่วนใหญ่มองข้ามหลักธรรมพระพุทธเจ้า จึงเกิดอกุศลกรรม เช่น ความโลภ หลง ริษยา ทิฐิมานะ เนื่องจากขาดการขัดเกลาจิตใจ พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการสอนหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิตประจำวัน (พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2539)

การเผยแผ่และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นภารกิจสำคัญของคณะสงฆ์ ที่ต้องทั้งปฏิบัติและประพฤติปฏิบัติชีวิตตามพระธรรมวินัย เพื่อสร้างความศรัทธา ความเลื่อมใส และความเชื่อมั่นแก่พุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไป ในอดีตวิถีชีวิตคนไทยยึดถือหลักคำสอนพระพุทธศาสนา เคารพกฎกติกาสังคม มีความเป็นอยู่เรียบง่ายปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติมากกว่าเปลี่ยนธรรมชาติให้เข้ากับตน พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทและความสำคัญต่อวิถีชีวิตคนไทยเป็นอย่างมาก เป็นความเชื่อจุดแสงเทียนส่องทางในการดำเนินชีวิต เพราะมีหลักธรรมคำสอนเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์อันมีคุณค่าความสุข และความเจริญต่อตนเองและครอบครัว กลุ่มบุตรชาวพุทธจึงต้องหาโอกาสบรรพชาอุปสมบทเป็น

พระภิกษุเพื่อศึกษาพระธรรมวินัยและสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ในอดีตพระพุทธศาสนามีบทบาทในทุกชนชั้นสังคม ตั้งแต่ประชาชนธรรมดา ข้าราชการ จนถึงพระมหากษัตริย์ ที่นำหลักพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิต การบริหารงาน และการปกครอง แต่ในสังคมปัจจุบันที่สลับซับซ้อน มีองค์กรและสถาบันสังคมต่างๆ เข้ามาทำหน้าที่แทนพระสงฆ์และวัด ทำให้บทบาทพระสงฆ์และวัดลดน้อยลง แตกต่างจากอดีตที่วัดเป็นศูนย์กลางศาสนกิจ ขนบธรรมเนียม สถานศึกษา โรงพยาบาล การประกอบอาชีพ การพิจารณาคดี การให้คำแนะนำ และเป็นที่พักผ่อนปฏิบัติธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านลดบทบาทลงตามความเจริญพัฒนาการแบ่งความรับผิดชอบออกจากวัด และการรับอารยธรรมตะวันตกของพุทธศาสนิกชน ส่งผลให้โอกาสศึกษาหลักธรรมลดลง คุณธรรมจริยธรรมเสื่อม หากสถานการณ์ดำเนินต่อไป พระพุทธศาสนาอาจล้มหายจากประเทศไทยได้ (พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมโล (คงเมือง), 2561)

คณะสงฆ์ไทยเริ่มงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกาปี พ.ศ. 2512 โดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) มินโยบายส่งคณะสงฆ์ไทยไปต่างประเทศเพื่อฉลองศรัทธาญาติโยม และเริ่มก่อสร้างวัดไทยแห่งแรกปี พ.ศ.2517 ในลอสแอนเจลิส มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เปิดอบรมหลักสูตรการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศใช้เวลา 3 เดือนต่อรุ่น เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2567) เป็นรุ่นที่ 30 ปัจจุบันมีเครือข่ายเผยแผ่พระธรรมคำสอนอยู่ทั่วโลก (พระครูปลัดสุวัฒนวิจิตรคุณ และคณะ, 2552) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศประสบปัญหาหลายประการ ได้แก่ ขาดการวิจัยประเมินผลเพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพแต่ละพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายขาดความรู้พื้นฐานทางศีลธรรม ยาวชนไทยถูกครึ่งทางเหินจากพระพุทธศาสนา และผู้คนส่วนใหญ่ไม่ทราบวิธีการเผยแผ่ของพระสงฆ์ไทย (พระมหาบุญทิน บุญธโช, 2562) อีกประการสำคัญคือขาดงบประมาณจากภาครัฐ แต่ละวัดต้องอาศัยความสามารถเฉพาะบุคคล ขาดสวัสดิการและการประสานงานอย่างต่อเนื่อง (บุญร่วม คำเมืองแสน, 2560) นอกจากนี้พระธรรมทูตยังไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นดีพอ การเผยแผ่ในรัฐแคลิฟอร์เนียมีความยากลำบากเนื่องจากความหลากหลายทางศาสนา เชื้อชาติ และวัฒนธรรม องค์กรสงฆ์ยังไม่เข้มแข็งพอ และมีปัญหาการขอวีซ่าที่ซับซ้อน (พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ, 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา” เพื่อหาคำตอบความรู้สำคัญสำหรับแก้ไขปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดนอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา
2. เพื่อศึกษากระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา
3. เพื่อเสนอแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งค้นหาด้านแบบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ หรือ Best Practice

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. กลุ่มเจ้าคณะผู้ปกครอง จำนวน 5 รูป 2. กลุ่มตัวแทนพระธรรมทูต จำนวน 5 รูป 3. กลุ่มตัวแทนกรรมการวัดพระธาตุดอยสุเทพ จำนวน 5 คน 4. กลุ่มตัวแทนประชาชนวัดพระธาตุดอยสุเทพ จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-Depth Interview) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตจากวัดพระธาตุดอยสุเทพ ประเทศสหรัฐอเมริกา พร้อมทั้งดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลตามหลักเกณฑ์ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ความสามารถในการถ่ายโยงข้อมูล (Transferability) ความมั่นคงของข้อมูล (Dependability) และความสามารถในการยืนยันผลการวิจัย (Confirmability)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา พบว่า 1. จุดแข็ง การเผยแผ่ผ่านโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่เป็นระบบ ความเข้าใจลึกซึ้งในวัฒนธรรมอเมริกัน การปรับรูปแบบการสอนให้ทันสมัย ความยืดหยุ่นในการประยุกต์หลักธรรม เครือข่ายสนับสนุนที่แข็งแกร่ง และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการปฏิบัติธรรม 2. จุดอ่อน ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณ ภาระงานหนักเกินไปของพระธรรมทูตที่มีจำนวนจำกัด ความยากลำบากในการเข้าถึงชาวอเมริกันพื้นเมือง การแข่งขันกับศาสนาและปรัชญาอื่น ข้อจำกัดการใช้เทคโนโลยีอย่างเต็มศักยภาพ และความยากในการรักษาความต่อเนื่องของผู้เรียน 3. โอกาส ความสนใจพระพุทธศาสนาที่เติบโตในสังคมอเมริกัน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล การขยายตัวของชุมชนเอเชีย ความต้องการจัดการความเครียดและสุขภาพจิต การสนับสนุนจากรัฐบาลไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และความหลากหลายทางศาสนาในสังคม 4. อุปสรรค อุปสรรคด้านภาษาและการสื่อสาร ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความเชื่อ การแข่งขันกับศาสนาและปรัชญาอื่น อคติและความเข้าใจผิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ระบบกฎหมายและข้อบังคับที่ซับซ้อน และปัญหาด้านการเงินและการระดมทุนที่ยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน การวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นถึงสภาพการณ์ที่ท้าทายแต่เต็มไปด้วยโอกาสสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกา

2. กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา พบว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาดำเนินการตามวงจร PDCA ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก 1. การวางแผน (Plan)

เริ่มต้นด้วยการศึกษาบริบทท้องถิ่น กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจน วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายเพื่อเข้าใจความต้องการ พัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสม ออกแบบโครงการและกิจกรรมที่สอดคล้อง และจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ 2. การปฏิบัติตามแผน (Do) ดำเนินการจัดตั้งองค์กรและระบบบริหารสรรหาและพัฒนาบุคลากร เตรียมสถานที่และอุปกรณ์ สร้างความตระหนักในชุมชน พัฒนาหลักสูตรและเนื้อหาที่เหมาะสม และผลิตสื่อการเรียนรู้คุณภาพ 3. การตรวจสอบ (Check) ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนงาน ความถูกต้องของข้อมูลและการรายงาน ระบบการบริหารงานและการจัดการทรัพยากร การใช้จ่ายงบประมาณ และสภาพทรัพยากรสินอุปกรณ์ 4. การปรับปรุงแก้ไข (Act) ระบุและวิเคราะห์ปัญหา สำรวจความต้องการจากผู้เกี่ยวข้อง จัดลำดับความสำคัญ ศึกษาแนวทางปฏิบัติที่ดี และสร้างทางเลือกแก้ไขที่เหมาะสม การดำเนินงานตามวงจรนี้ช่วยให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีความเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา พบว่า 1. ด้านผู้ส่งสาร เน้นพัฒนาความเชี่ยวชาญการสื่อสารเฉพาะทาง พัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และฝึกฝนเทคนิคการนำเสนอให้น่าสนใจเข้าใจง่าย เพื่อถ่ายทอดพระธรรมคำสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. ด้านสาร พัฒนาเนื้อหาที่มีความหลากหลายของสื่อธรรมะ สร้างความหลากหลายของเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ และผสมผสานระหว่างอรรถ (ความหมาย) และพยัญชนะ (ถ้อยคำ) ให้สอดคล้องกัน เพื่อให้การสื่อสารมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย 3. ด้านช่องทางการสื่อสาร ใช้เว็บไซต์วัดเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลหลัก พัฒนาแอปพลิเคชันเผยแผ่ธรรมเพื่อเข้าถึงผู้ใช้สมาร์ทโฟนและแท็บเล็ต และใช้ You Tube สำหรับการเผยแผ่แบบสดเพื่อเข้าถึงผู้ชมในวงกว้างและสร้างการมีส่วนร่วมแบบเรียลไทม์ 4. ด้านผู้รับสาร ศึกษาและเข้าใจความต้องการของผู้รับสารที่หลากหลาย ปรับวิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม สร้างการมีส่วนร่วมผ่านช่องทางดิจิทัลต่าง ๆ และติดตามประเมินผลเพื่อทราบประสิทธิผลของการสื่อสาร การบูรณาการทั้งสี่องค์ประกอบนี้จะช่วยให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลมีประสิทธิภาพและเข้าถึงผู้คนได้กว้างขวางมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา พบว่า การศึกษาสภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมที่มีทั้งจุดแข็งและความท้าทายที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของการเผยแผ่ธรรมะในต่างประเทศ จุดแข็งสำคัญประกอบด้วยการมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นฐานการเผยแผ่ที่มั่นคง ความเข้าใจวัฒนธรรมอเมริกันอันเป็นผลมาจากการปรับตัวระยะยาว การปรับรูปแบบการสอนให้ทันสมัยและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งเครือข่ายสนับสนุนจากชุมชนไทยและชาวพุทธอเมริกันที่แข็งแกร่ง ขณะที่จุดอ่อนที่เด่นชัดคือทรัพยากรที่จำกัดทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณ ภาระงานที่มากเกินไปของพระธรรมทูตแต่ละรูป และการใช้เทคโนโลยีที่ยังไม่เต็มศักยภาพเมื่อเทียบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน โอกาสที่สำคัญและน่าสนใจคือความสนใจในพระพุทธศาสนาที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคมอเมริกัน โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่แสวงหาความสงบภายในและการฝึกสติ ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปิดโอกาสในการเข้าถึงผู้คนได้กว้างขวางมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังคงมีอุปสรรคสำคัญหลายประการ ได้แก่ ความท้าทายด้านภาษาและความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ยังคงเป็นปัญหาในการสื่อสาร การแข่งขันกับศาสนาอื่นๆ และกิจกรรมทางสังคมที่หลากหลาย รวมถึงข้อจำกัดทางกฎหมายและระเบียบของรัฐบาลท้องถิ่นในบางประเด็น ผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร (แป้นกลม) (2565) เรื่อง รูปแบบ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบความขัดแย้งระหว่างศักยภาพกับการปฏิบัติจริงในลักษณะเดียวกัน แม้จะมีจุดแข็งหลักคือพระภิกษุสามเณรจำนวนมากที่มีความรู้ความสามารถและชำนาญเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่การนำมาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่ยังมีข้อจำกัด สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับยุคสมัย การศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุธรรมธวัชชัย ธรรมชโย (มะที) (2565) ที่วิจัยกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศนอร์เวย์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความท้าทายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศมีลักษณะเป็นสากล ทั้งปัญหาด้านการขาดเอกภาพในการเป็นผู้นำ การขาดบุคลากรจิตอาสา นโยบายที่ไม่เหมาะสม และการถูกกีดกันจากกลุ่มวัตถุนิยม รวมถึงปัจจัยภายในที่สำคัญคือผู้เผยแผ่ที่ขาดความรู้ความเข้าใจในธรรมะอย่างลึกซึ้งและไม่เข้าใจขนบธรรมเนียมท้องถิ่น ผลการวิจัยยังสะท้อนความสอดคล้องกับการศึกษาของพระครูปลัดทราทิพย์ อาสโณ (อินทระกานี) (2565) ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่พบว่าแม้ในบริบทของประเทศไทย การเผยแผ่พระพุทธศาสนายังคงเผชิญกับความท้าทายคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะการมีภาระงานมาก การขาดบุคลากรศักยภาพ และการไม่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีได้เต็มที่ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีการปรับตัวอย่างเป็นระบบเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี

2. กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา

การศึกษากระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุดอยสุเทพในสหรัฐอเมริกาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานตามวงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารจัดการที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูง โดยการนำหลักการบริหารสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาอย่างลงตัว ขั้นตอนการวางแผน (Plan) ในการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย การศึกษาบริบทท้องถิ่น และการจัดเตรียมทรัพยากรที่จำเป็น ขั้นตอนการปฏิบัติ (Do) เน้นการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้อย่างเคร่งครัด โดยมีการปรับปรุงแก้ไขเล็กน้อยตามสถานการณ์จริง ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) มีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ วิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม และขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Act) มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนและกระบวนการสำหรับรอบต่อไป ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับงานวิจัยหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะงานวิจัยของพระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กุลยานนท์) (2564) เรื่องการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคล้ายคลึงในหลายประเด็นสำคัญ ทั้งจุดแข็งเช่นพระธรรมทูตที่มีความรู้ความสามารถและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และจุดอ่อนที่พบร่วมกันเช่นความท้าทายด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและข้อจำกัดทางเทคโนโลยีการใช้วงจร PDCA ร่วมกับพุทธวิธี 4 ส (สันติสนา สมาทปนา สมุตเตชนา และสัมปหังสนา) เป็นการผสมผสานที่น่าสนใจระหว่างหลักการบริหารสมัยใหม่กับภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา งานวิจัยของพระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ (2556) ให้การสนับสนุนแนวคิดที่สำคัญว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกาต้องใช้หลักพุทธโอวาทและการปรับตัวให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการวางแผนที่มีการศึกษาบริบทอย่างรอบด้านและการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่องตามขั้นตอนของวงจร PDCA การมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตด้วยตนเองตามหลักธรรมเป็นเป้าหมายสำคัญที่สอดคล้องกับปรัชญาการเผยแผ่แบบยั่งยืนในการศึกษานี้ การตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามระบบ PDCA ที่พบในการศึกษานี้สะท้อนความสำคัญของการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและมีระบบ ซึ่งมีความสอดคล้องอย่างชัดเจนกับผลการวิจัยของพระอธิการสุรภาส ปภาโต (เหล่าเขตกิจ) (2566) ที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การมีระบบบริหารงานที่ชัดเจนและการ

แบ่งงานที่เป็นระเบียบเป็นจุดแข็งสำคัญที่พบในทั้งสองการศึกษา แม้จะยังคงมีความท้าทายด้านเทคโนโลยีและงบประมาณที่ต้องหาทางแก้ไขต่อไป ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะแบบองค์รวมที่ประกอบด้วยความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Attributes) ตามที่พบในงานวิจัยของพระอธิการสุรภาส นั้น สะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนของการพัฒนาพระธรรมทูตอย่างครบถ้วนทั้งด้านวิชาการและปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาที่พบในการศึกษานี้ที่เน้นการปรับปรุงทั้งผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสารอย่างเป็นระบบและครบวงจร การผสมผสานระหว่างแนวคิดการบริหารสมัยใหม่กับหลักการทางพระพุทธศาสนาในการเผยแผ่ธรรมะเป็นจุดเด่นที่ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงและสอดคล้องกับบริบทของสังคมสมัยใหม่ ขณะเดียวกันยังคงรักษาหลักการสำคัญและแก่นแท้ของการเผยแผ่ตามแบบแผนที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ ทำให้เกิดสมดุลระหว่างการเป็นสมัยใหม่กับการรักษาประเพณี

3. แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา การศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุดอยสุเทพในสหรัฐอเมริกาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการองค์ประกอบการสื่อสารทั้ง 4 ด้านอย่างครบถ้วนและสมดุล ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างประโยชน์สุขต่อสังคมในวงกว้างและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหลายประเด็นสำคัญ ด้านผู้ส่งสาร การศึกษาเน้นย้ำถึงความสำคัญของพระธรรมทูตที่ต้องมีคุณธรรมประจำใจเป็นพื้นฐาน มีความฉลาดทางอารมณ์และสังคม มีเทคนิควิธีการในการเผยแผ่ที่หลากหลาย และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมที่แตกต่าง การศึกษาของพระมหาชาญชัย ขวนชโย (วรวงศ์, 2566) เกี่ยวกับการเผยแผ่มงคล 38 ประการในเยอรมนีสะท้อนความสำคัญของผู้ส่งสารที่มีคุณธรรมและดำเนินชีวิตตามหลักปาฏิโมกข์อย่างเคร่งครัด ตามแนวคิด “MAN OF THE RULE, LIFE OF THE MANGALA” ที่เน้นการประพฤติตนตามกฎระเบียบทางศาสนาและการสร้างความเป็นมงคลให้กับชีวิตของตนเองและผู้อื่น ด้านสาร การศึกษาพบว่าเนื้อหาธรรมะต้องมีความถูกต้องแม่นยำและน่าเชื่อถือเป็นหลัก มีความหลากหลายที่สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพจิตใจจริงและความแตกต่างในเชิงวัฒนธรรมของผู้รับสารแต่ละกลุ่ม การแบ่งเนื้อหาธรรมะเป็น 3 ชั้นตามช่วงวัย (ปฐมวัย มัชฌิมวัย ปจฺฉิมวัย) ในงานวิจัยของพระมหาชาญชัยแสดงถึงความสำคัญของการปรับสารให้เหมาะสมกับระดับความเข้าใจและความต้องการของผู้รับสารในแต่ละช่วงวัย ด้านช่องทางการสื่อสาร การศึกษาเน้นความจำเป็นในการใช้ช่องทางที่เข้าถึงผู้รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นช่องทางที่ใช้กันอย่างแพร่หลายและผู้คนคุ้นเคย ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการผสมผสานระหว่างการใช้พื้นที่ในวัดและช่องทางออนไลน์ตามสื่อสังคมต่าง ๆ อย่างสมดุล ความสำคัญของช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายนี้สอดคล้องกับการใช้ทั้งพื้นที่ในวัดและช่องทางออนไลน์ในงานวิจัยอื่นๆ ด้านผู้รับสาร การศึกษาพบว่าผู้รับสารต้องมีความรู้พื้นฐานที่เพียงพอ ได้รับการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง และได้รับการคัดแยกระดับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพและความสนใจของแต่ละบุคคล งานวิจัยของพระครูศรีโพธิวิเทศ (จิตวิทย์ ภาณรสี) (2565) ในมาเลเซียสนับสนุนแนวคิดเรื่องบทบาทของพระธรรมทูตที่ต้องยึดหลัก “ไม่ทำชั่ว ทำดี ทำจิตให้ผ่องใส” ซึ่งสอดคล้องกับความจำเป็นที่ผู้ส่งสารต้องมีคุณธรรมประจำใจและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้รับสาร การศึกษาของฉัตรสุตา ส่องแสงเจริญ (2566) เกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ให้ข้อมูลเชิงลึกที่สอดคล้องอย่างชัดเจนกับผลการศึกษานี้ โดยเฉพาะการระบุปัญหา 4 ด้านหลักที่เป็นอุปสรรคต่อการเผยแผ่ธรรมะอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1. นักเผยแผ่ที่ขาดอุดมการณ์ ความรู้ และทักษะการสื่อสาร 2. เนื้อหาธรรมะที่ไม่น่าสนใจและใช้ภาษาที่ยากเข้าใจ 3. ช่องทางที่ไม่เข้าถึงพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ และ 4. คนรุ่นใหม่ที่ขาดความสนใจในธรรมะ รูปแบบ “Wisdom Room 4B-Model” ที่ประกอบด้วย Blended Sender (ผู้ส่งสารแบบผสมผสาน) Blended Message (ข้อความแบบผสมผสาน) Blended Channel (ช่องทางแบบ

ผสมผสาน) และ Blended Receiver (ผู้รับสารแบบผสมผสาน) สะท้อนความจำเป็นของการบูรณาการทุกองค์ประกอบการสื่อสารอย่างครบถ้วนและลงตัว ซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับแนวทางที่พบในการศึกษานี้ การคัดแยกกระดัดการเรียนรู้ของผู้รับสารและการพัฒนาความรู้พื้นฐานให้เพียงพอตามที่พบในการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารแบบสองทางและการออกแบบเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะในงานวิจัยอื่น ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเข้าใจผู้รับสารในเชิงลึกและการปรับเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการและความสามารถของพวกเขาอย่างแท้จริง บทบาทของผู้บริหารหรือพระธรรมทูตในการวางแผนและบริหารจัดการตามขั้นตอนที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญที่พบสอดคล้องกันในทุกการศึกษาที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เป็นระบบและมีวิสัยทัศน์ การประสานงานระหว่างทุกองค์ประกอบอย่างลงตัวและต่อเนื่อง เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดในการสร้างประโยชน์สุขต่อสังคมโดยรวมอย่างยั่งยืนและกว้างขวาง

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุ ดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสาร และลงพื้นที่ซึ่งสรุปใจความสำคัญได้ ดังต่อไปนี้

1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุ ดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา โดยใช้ทฤษฎีหลักการบริหาร PDCA คือการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข เข้ามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุ ดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา

2. แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุ ดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านผู้ส่งสาร เน้นการพัฒนาความชำนาญในการสื่อสารเฉพาะทาง โดยพัฒนา

ทักษะภาษาอังกฤษให้สามารถถ่ายทอดหลักธรรมได้อย่างเข้าใจง่าย ควบคู่กับการฝึกเทคนิคการนำเสนอที่น่าสนใจผ่านการใช้ท่าทาง น้ำเสียง และการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมกับชีวิตประจำวัน ในยุคดิจิทัล พระธรรมทูตต้องพัฒนาทักษะการผลิตสื่อและการใช้เทคโนโลยี เพื่อขยายการเผยแผ่ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังต้องมีอากัปกริยาที่เป็นที่เลื่อมใสศรัทธา พัฒนาทัศนคติการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และปรับตัวเข้ากับบริบทสังคมอเมริกัน เข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม สร้างความมั่นใจในการเผยแผ่ด้วยจิตใจแห่งการบริการ พร้อมพัฒนาความรู้สหวิทยาการเพื่อสนับสนุนการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ด้านสาร ครอบคลุมการสร้าง ความหลากหลายของสื่อธรรมะและเนื้อหาสาระ ผสมผสานธรรมะและพหุวัฒนธรรม ปรับให้เหมาะสมกับบริบทและกลุ่มเป้าหมาย โดยคำนึงถึงความเข้าใจและความสนใจของผู้ฟัง ด้านช่องทางการสื่อสาร เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างครบวงจร โดยมีเว็บไซต์วัดเป็นศูนย์กลางรวมเนื้อหาทุกประเภท ควบคู่กับการพัฒนาแอปพลิเคชันที่มีฟีเจอร์ครบครัน ช่องทางหลักประกอบด้วย YouTube สำหรับการถ่ายทอดสด Facebook Live และโซเชียลมีเดียต่าง ๆ วิทยุออนไลน์ธรรมะตลอด 24 ชั่วโมง และการสร้าง E-book สื่อดิจิทัล การเลือกช่องทางจะปรับตามกลุ่มเป้าหมาย เช่น TikTok สำหรับเยาวชน วิทยุและโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ ที่สำคัญคือการสร้างระบบสื่อสารสองทาง มีการให้คำปรึกษาออนไลน์ ระบบถามตอบแบบโต้ตอบ และการผสมผสานช่องทางออนไลน์กับออฟไลน์ ด้านผู้รับสาร เน้นการเตรียมความพร้อมของผู้ฟังอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นด้วยการสร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจให้เกิดศรัทธาเป็นพื้นฐานสำคัญ กระบวนการครอบคลุมการประเมินความรู้เบื้องต้นของผู้รับสาร การปรับพื้นฐานความรู้ให้เหมาะสม และการเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะเดียวกันตามช่วงวัยและอาชีพ การทำความเข้าใจแรงจูงใจของผู้ฟังจะช่วยปรับวิธีการนำเสนอให้ตรงจุด ที่สำคัญคือการใช้อารมณ์บทในการเกริ่นนำและปรับพื้นฐานก่อนเข้าสู่เนื้อหาหลัก พร้อมทั้งมีการประเมินผลก่อนและหลังการเผยแผ่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อวัดประสิทธิภาพและปรับปรุงวิธีการอย่างต่อเนื่อง การผสมผสานทั้ง 4 ด้านนี้จะช่วยให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพสูงสุดและเข้าถึงผู้คนได้อย่างกว้างขวาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำนโยบายครอบคลุมการใช้เทคโนโลยีควบคู่วิธีดั้งเดิม พัฒนาทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม จัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น เพื่อให้การเผยแผ่มีทิศทางชัดเจนและสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเฉพาะทาง เน้นทักษะการสื่อสารดิจิทัล การเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น และการประยุกต์ทฤษฎีการสื่อสารสมัยใหม่ หลักสูตรครอบคลุมเทคโนโลยีการสื่อสาร การผลิตสื่อดิจิทัล และการประเมินประสิทธิภาพ ร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรทันสมัยและระบบประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาตัวชี้วัดที่ชัดเจน เช่น จำนวนผู้เข้าถึง ระดับการมีส่วนร่วม คุณภาพการเรียนรู้ และการนำไปปฏิบัติ ใช้เทคโนโลยีในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์เพื่อติดตามและปรับปรุงอย่างรวดเร็ว จัดทำรายงานประจำปี เพื่อให้วัดไทยในต่างประเทศสามารถเปรียบเทียบผลงานและเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดควร พัฒนาศูนย์กลางดิจิทัล สร้างเว็บไซต์หลักและแอปมือถือที่รวมเนื้อหาทุกรูปแบบ มีฟีเจอร์การฟังเทศน์สด การบริจาคออนไลน์ และการประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมเทศนาและสตรีมสดผ่าน YouTube และ Facebook Live พร้อมสร้างห้องสมุดดิจิทัลและจัดพิมพ์สื่อสิ่งพิมพ์สำหรับผู้สูงอายุ

2) วัดควรจัดกิจกรรมตามกลุ่มเป้าหมายแบ่งกิจกรรมตามวัยและความสนใจ (เยาวชน วัยทำงาน ผู้สูงอายุ) ประเมินความรู้พื้นฐานก่อนเทศนา ปรับเนื้อหาให้เหมาะสม สร้างโปรแกรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง ใช้ภาษาและตัวอย่างที่เข้ากับแต่ละกลุ่ม และจัดเวลาการเผยแผ่ให้เหมาะสม

3) วัดควรจัดทำระบบประเมินก่อน-หลังการฟังเทศน์ด้วยแบบสอบถามออนไลน์และการสัมภาษณ์ ติดตามพฤติกรรมการใช้เว็บไซต์และแอป วิเคราะห์ข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรม รวบรวมข้อเสนอแนะ และสร้างฐานข้อมูลผู้เข้าร่วมเพื่อการวางแผนในอนาคตและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการวางแผนการเผยแผ่ในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตวัดพระธาตุดอยสุเทพในประเทศอื่นๆ เช่น แคนาดา ออสเตรเลีย หรือประเทศในยุโรป เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการปรับตัวตามบริบทสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและสื่อต่างๆ ในแต่ละภูมิภาค

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตจากวัดอื่นๆ ในไทยที่ไปประจำการต่างประเทศ เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อย และแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ ที่สามารถนำมาพัฒนาและปรับปรุงการเผยแผ่ธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ควรศึกษาผลกระทบระยะยาวของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อชุมชนท้องถิ่น โดยติดตามพัฒนาการของผู้ที่เข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนา การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ค่านิยม และการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงการสืบทอดและขยายผลไปสู่รุ่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรสุตา ส่องแสงเจริญ. (2566). รูปแบบการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ. วารสาร มจร บัณฑิตศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, 10(2), 284–300.
- บุญร่วม คำเมืองแสน. (2560). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประเทศอินเดีย. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 8(2), 23–32.
- พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร (แป้นกลม). (2565). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 6(1), 1–15.
- พระครูปลัดทราทิพย์ อาสโณ (อินทระกานิด). (2565). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 7(1), 110–120.
- พระครูปลัดสุวัฒนวิจิตร และคณะ. (2552). ศึกษาวิเคราะห์ยุทธศาสตร์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในอินเดีย (รายงานวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กลยาณธมโม). (2564). การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 11(3), 239–251.

- พระครูศรีโพธิวิเทศ (จิตวิทย์ ญาณรสี). (2565). วิเคราะห์บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุธรรมธวัชชัย ธมมชโย (มะที). (2565). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศนอร์เวย์ของพระธรรมทูตไทย (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2539). ไอ ที ภายใต้วัฒนธรรมแห่งปัญญา (ศาสนากับยุคโลกาภิวัตน์) (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระมหาชาญชัย ขวนชโย (วรวงค์). (2566). แนวทางการเผยแผ่มงคล 38 ประการตามหลักพระปาฏิโมกข์ของพระธรรมทูตไทยในวัดพระธรรมกายบาวาเรีย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (ดุขฎิพนธ์พุทธศาสตรดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญทิน ปุญธโซ. (2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(6), 31-54.
- พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ. (2556). ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2539). พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์. ใน พระธรรมเมธีธรรมภรณ์เทศนา เล่มที่ 11 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระอธิการสุรภาส ปภาโต (เหล่าเขตกิจ). (2566). การพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ, 7(2), 120-131.
- พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมโล (คงเมือง). (2561). เทคนิควิธีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2-2), 195-207.

